

ÖZGÜN ARAŞTIRMA / ORIGINAL ARTICLE

Copyright@Author(s) - Available online at dergipark.org.tr/en/pub/igusbd.
Content of this journal is Licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 (CC BY-NC-ND) International License.

Rusya'nın Ukrayna'ya Yönelik Saldırganlığını Anlamak: İbn-i Haldun'un Düşünce Anlayışı Üzerinden Bir İnceleme

Understanding Russia's Aggression Against Ukraine: A Study Through Ibn Khaldun's Understanding of Thought

¹Kahraman SÜVARİ

²Ayşe EFE

¹Dr. Öğr. Üyesi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, Manisa, Türkiye.
✉ suvari@cbu.edu.tr

²Arş. Gör., Manisa Celal Bayar Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Manisa, Türkiye.
✉ ayse.efe@cbu.edu.tr

Geliş/Received: 31.07.2024
Kabul/Accepted: 11.11.2024

Öz

Amaç: Bu çalışma, Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik uyguladığı saldırgan politikanın temel nedenlerini, İbn-i Haldun'un uluslararası ilişkilerle ilişkin ortaya koyduğu kuramsal yaklaşım üzerinden incelemeyi amaçlamaktadır.

Yöntem: Çalışmada yorumlamacı yöntem kullanılmıştır.

Bulgular: İslam düşünce tarihinde önemli bir yere sahip olan İbn-i Haldun'un uluslararası ilişkilerle yönelik anlayışı günümüze dair gelişmelere ışık tutar niteliktedir. Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik izlediği saldırgan yaklaşım, Ukrayna'nın sadece egemenlik ve toprak bütünlüğüne zarar vermemiş aynı zamanda Ukrayna'yı bölgesel ve küresel güvenliği tehdit eder nitelikte bir savaşa sürüklemiştir.

Sonuç: İbn-i Haldun'un kuramsal yaklaşımı çerçevesinde değerlendirildiğinde Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik yürüttüğü saldırgan dış politikanın güç siyaseti ile tarihsel ve kimliksel yaklaşımın bir ürünü olarak geliştiği iddia edilmektedir.

Anahtar Kelimeler

İbn-i Haldun, Uluslararası İlişkiler Teorileri, Rusya, Ukrayna Savaşı, Uluslararası Güvenlik.

Abstract

Aim: This study aims to inquire the main reasons for Russia's aggressive policy towards Ukraine in the light of Ibn Khaldun's theoretical approach to international relations.

Method: The hermeneutic approach was used in the study.

Results: Having an important place in the history of Islamic thought, Ibn Khaldun's understanding of international relations sheds light on current developments. Russia's aggressive approach towards Ukraine has not only damaged Ukraine's sovereignty and territorial integrity but also dragged Ukraine into a war that threatens regional and global security.

Conclusion: When evaluated within the framework of Ibn Khaldun's theoretical approach, it is argued in the study that Russia's aggressive foreign policy towards Ukraine developed as a product of power politics and a historical and identity approach.

Keywords

Ibn Khaldun, International Relations Theories, Russia, Ukrainian War, International Security

Giriş

Rusya'nın Ukrayna'ya karşı uyguladığı agresif politikanın bir devamlılığı olarak gelişen Rusya-Ukrayna Savaşı, 21. Yüzyılda hem bölgesel güvenliğı hem de uluslararası düzeni tehdit eden en önemli gelişmelerden biri olarak değerlendirilmektedir. Soğuk Savaş döneminden sonra dönemin iki süper gücünden biri olan Sovyetler Birliğı'nin mirasçısı olarak tanımlanan Rusya, bölgede ortaya çıkan yeni siyasi aktörler üzerinde stratejik üstünlüğünü korumaya devam etmeye çalışmaktadır. Bu süreçte yeni bir devlet olarak ortaya çıkan aktörlerden biri de Ukrayna'dır. Rusya'nın Ukrayna üzerinde nüfuz oluşturmaya yönelik yaklaşımlarında zamanla saldırgan bir eğilim oluşmuştur. Rusya'nın Ukrayna'ya karşı sergilediğı ve sert güç unsurlarını da kullanmaktan çekinmediğı bu agresif tutum önce Ukrayna'nın toprak bütünlüğünü bozmuş daha sonra iki aktörü karşı karşıya getiren devletler arası bir savaşa doğru evrilmiştir. Bu çalışmada Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik uyguladığı bu saldırgan politikanın temel nedenleri İbn-i Haldun'un uluslararası ilişkilere ilişkin ortaya koyduğu kuramsal yaklaşım üzerinden incelenmiştir.

Bu bağlamda, çalışmada teorinin geçerliliğinin bir vaka çalışmasının incelenerek test edildiğı bir nitel araştırma yöntemi olan vaka analizi kullanılmıştır. Çalışmada verilerin elde edilmesinde düşünürün görüşlerini içeren eserleri ve karar alıcıların resmi söylemleri birincil kaynak olarak kullanılırken, konuya ilişkin raporlar, makale ve görüşler de ikincil kaynak olarak değerlendirilmiştir.

"Rusya'yı Ukrayna'ya karşı sert güç unsurlarını da içine alacak şekilde saldırgan bir politika yürütmeye iten başlıca faktörler nelerdir?" çalışmayı başlatan ana sorunsaldır. Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik izlediğı agresif politikanın sebeplerini inceleyen çalışmalar literatürde yer almaktadır (Allison, 2014; Dunford, 2023; Götz, 2015; Götz & Staun, 2022; Ketenci & Nas, 2021; Mearsheimer, 2022; Nechepurenko, 2015; Zhang, 2022). Bu analizlerden bazıları Batı'nın bölgeye ilişkin yayılmacı politikaları gibi dışsal faktörlere vurgu yaparken (Mearsheimer, 2022) bazıları da Rusya'nın stratejik kültürü (Götz & Staun, 2022) ya da Devlet Başkanı Vladimir Putin'in kişiliğı (Nechepurenko, 2015) üzerinden Rusya'nın izlediğı politikaya açıklık getirmektedir. Bu çalışmada ise diğerlerinden farklı olarak kendisini Batı'ya karşı konumlandıran bir güç olarak gören Rusya'nın davranışları, uluslararası ilişkilere batı dışı bir anlayış ortaya koyan İbn-i Haldun'un düşünsel perspektifi üzerinden analiz edilmiştir. Bununla birlikte, çalışmada İbn-i Haldun'un teorik yaklaşımının seçilmesinin bir nedeni de görüşleri ve düşünceleri ile çağdaş uluslararası ilişkiler teorilerine önemli katkılar sunan ancak uluslararası ilişkiler çalışmalarında ihmal edildiğı düşünülen bu düşünürün perspektifinden yararlanarak disipline katkı sağlamaktır.

Çalışmada ilk olarak kuramsal çerçeveyi oluşturmak amacıyla İbn-i Haldun'un düşünsel dünyası ve bu düşünsel dünyası içerisinde uluslararası ilişkilere yönelik yaklaşımı tartışılmıştır. İbn-i Haldun'un ortaya koyduğu ve temel inceleme alanı olarak devleti ön planda tuttuğı anlayış, günümüz uluslararası siyasetinde yaşanan gelişmeler için de açıklayıcı niteliktedir. Çalışmada daha sonra Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik izlediğı politika Ukrayna'daki gelişmeler ışığında incelenmiştir.

Rusya-Ukrayna Savaşının arka planının ele alındığı bu kısımda öncelikle Ukrayna'nın toprak bütünlüğünün zarar gördüğü 2013-2014 yılında yaşanan olaylar üzerinden Rusya'nın bu ülkeye ilişkin politikası değerlendirilmiştir. Daha sonra Rusya-Ukrayna Savaşının öncesindeki gelişmeler ve bu süreçte

Rusya'nın tutumu analiz edilmiştir. Çalışmanın sonraki kısmında Rusya'nın bu süreçte Ukrayna'ya karşı izlediği saldırgan politika İbn-i Haldun'un düşünsel perspektifi üzerinden değerlendirilmiştir.

Çalışmada, İbn-i Haldun'un kuramsal yaklaşımı çerçevesinde değerlendirildiğinde Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik uyguladığı saldırgan dış politikanın güç siyaseti ile tarihsel ve kimliksel yaklaşımın bir ürünü olarak geliştiği iddia edilmektedir.

İbn-i Haldun'un Düşünsel Anlayışı ve Uluslararası İlişkiler Yaklaşımı

En geniş anlamda içtimai hayat ile karşılanabilecek umran kavramını İbn-i Haldun, hem insanın toplum halinde yaşamasını kavramsallaştırmak için, hem de bu toplumsal örgütlenme sonucunda ortaya çıkan temel kurumları, olayları ele aldığı bilimi isimlendirmek için kullanır. Kurduğu bu yeni bilim dalı ile en küçük topluluklardan, en karmaşık ve gelişmiş toplumlara kadar her türlü örgütlenmeyi ve bağlantılı olayları inceleyebilen İbn-i Haldun'u böyle bir bilim dalını kurmaya iten sebep, tarihteki "yanlış sorunu"dur (Arslan, 2009). İbn-i Haldun tarihçilerin eserlerine yanlışların sızmasına sebep olan şeylerin toplumsal olayların mahiyetleri ve yapıları hakkındaki kusurlu ve yanlış bilgilerin yanı sıra tarihçilerin bu olayları ele alırken kullandıkları tarihsel eleştiri yönteminin eksikliği olduğunu belirler. Bu bağlamda İbn-i Haldun sorunu ortadan kaldırmak için umran bilimini kurmuştur. İbn-i Haldun'un bu çabası Göçmen'e (2022) göre her şeyden önce, hareketin ve değişimin kanunlarını araştıran ve inceleyen bilimi kurma çabasıdır. Toplumun kendisini hareket ettiren yasalari bilmesi, kendisini yönlendiren olgulara, olaylara, ilişkilere ve kurumlara hükmedecek yolları bulabilmesini sağlayacaktır. Bu bağlamda İbn-i Haldun öncelikli olarak toplumsal yasalari tespit ederek incelemek ister.

Peki 14. yüzyılda yaşamış bir düşünürün bu çabası, bugün bizi, olgu ve olayları değerlendirme biçimimizi neden ve nasıl ilgilendirmektedir sorusu önemli bir sorudur. Cox ve Sinclair (1996, s. 157) bu soruyu öncelikli olarak, İslam medeniyetini anlamak ve gelecekteki dünya düzenini şekillendirmek için İbn-i Haldun'un düşünceleri farklı bir pencere açabilir diyerek yanıtlarken, diğer taraftan ise İbn-i Haldun'un zamanı ile bizim zamanımız arasında bazı benzer noktalara dikkat çekmektedirler. Bu bağlamda farkı bir zihin yapısına sahip olan ve benzer sorunlarla yüzleşmiş bulunan İbn-i Haldun'un bu sorunlara ilişkin anlayışı bakış açımızı genişletebileceğini düşünürler. Gill (1995) de benzer şekilde İbn-i Haldun'un 14. yüzyılda, dünyası alt üst olurken bizimkine benzer ontolojik bir değişim süreci ile karşı karşıya kaldığına dikkat çekerek, kendi zamanımızdaki bu değişimin küreselleşmeye bağlı olarak gerçekleştiğini, bugün kolektif ve bireysel yaşamı inşa etmek için İbn-i Haldun'un düşüncelerinin ne kadar önemli olduğuna dikkat çeker. Diğer taraftan Pasha (1997, s. 57) ise İbn-i Haldun'un fikirlerinin, Aydınlanmanın Avrupalılaştırmış bir söyleminin baskın olduğu Uluslararası Çalışmalardaki hümanist geleneğe dikkat çekmesi açısından önem taşıdığını belirtir. Bu bağlamda ona göre İbn-i Haldun, tarihsel yerleşiklik bilincinden hareketle bütüncül düşünceye yönelik pozitivist olmayan vurguları pekiştirir.

İbn-i Haldun'un görüşleri tarihçi olması hasebiyle de Uluslararası İlişkiler disiplini için değer taşır. Çünkü Arıboğan'ın (2007) da belirttiği gibi disiplin uzun süre diplomasi tarihinin ya da siyasal tarihin bir alt kategorisi olarak ele alınmış ve bu doğrultuda uluslararası politika ile tarih konuları oldukça iç içe geçmiştir. Bu bağlamda Laski'nin (1966) de tarih felsefesinin siyaset felsefesinin temeli olduğunu belirtmesi dikkat çekicidir. Ona göre devlet teorisinin temel önermeleri, ancak tarihsel olayların nedenleri açıklanabildiği takdirde belirlenir. Bu bağlamda İbn-i Haldun'un tarihsel olayların nedenleri, aktarılırken yapılan yanlışlıklar ve bunları engellemek için belirlenen kanunluluklar ve düzenliliklerin belirlenmesi amacıyla kurduğu biliminin önemli bir odak noktası olan mülk teorisi ve bağlantılı hususlar göz önüne alındığında İbn-i Haldun'un görüşlerinin uluslararası ilişkiler disiplini açısından önemi daha iyi anlaşılabilir.

İbn-i Haldun'un Uluslararası İlişkiler Teorisi

İbn-i Haldun'un uluslararası ilişkiler disiplini içinde yer alması ve değerlendirilmesinin öncelikli sebebi, analizinin merkezine devleti yerleştirmiş olmasıdır. Mukaddime isimli El-İber Kitabına giriş mahiyetinde yazdığı ve en önemli eseri haline gelmiş olan kitabının 229 bölümünün 79'unda devletleri, sultanlıkları ve siyaseti ele almıştır. Diğer bölümlerin pek çoğunda da devletle ilişkili hususlardan bahseder (Kalpakian, 2008, s. 363). Nitekim İbn-i Haldun (1977, s. 359) "onurlu ve çekici bir makam" olması ve "tinsel tatları tümüyle çatısı altında toplaması"yla egemenliği herkesin elde etmek istediği ve yenilmeden de onu başkasına kaptırmak istemeyeceğini ifade eder. Bu husus sadece

tarihteki devletler için değil günümüzdeki devletler ve devletler arası ilişkiler açısından önemli bir bakış açıdır. Bu bağlamda İbn-i Haldun'un görüşleri sadece tarihsel bağlamda değil, güncel olarak da önemini korumaktadır. Dolayısıyla bu makale, İbn-i Haldun'un önemli görüşleri ışığında Rusya'nın Ukrayna'ya neden saldırdığını anlayabilmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda öncelikle İbn-i Haldun'un devletlerin nasıl kurulduğunu açıkladığı mülk teorisinin incelenmesi gerekmektedir.

Mülk Teorisi

İbn-i Haldun, insanların hem beslenme ve barınma hem de korunma ve savunma ihtiyaçlarını kendi başlarına sağlayamamaları ve bu ihtiyaçlarının sürekli olması sebebiyle toplum haline yaşamalarının zorunlu (el-ictimâ'u'l-insanî zarûriyyûn) olduğunu belirtmiştir. Ancak toplum halinde var olmak, insanın devamlılığını sağlamaya yeterli değildir. Toplumdaki bireyler arasındaki kaynaşma, en geniş anlamda "topluluk ruhu" (De Slane) "grup duygusu (esprit de corps)" (Cory, 2008, s. 378) ya da "dayanışma ruhu" (Türker, 2016) olarak ifade edilebilecek asabiyet ile sağlanır. Nitekim asabiyet, saldırılar karşısında organize bir güçle savunmayı mümkün kılan birbirine bağlılıktır. İnsanların birbirlerini savunabilmeleri, diğerinin karşısında yeri geldiğinde kendi canlarından dahi vazgeçebilmeleri için aralarındaki bir yakınlık keşfetmeleri gerekir. Grup içindeki kişilerin birbirlerine yakınlık duymalarını ve tehlikelere karşı birbirlerini savunmalarını sağlayan duyguya İbn-i Haldun asabiyet adını vermiştir. Temeline öncelikle kan bağıny koyarak aynı soydan gelen kişilerin birbirlerini korumak için tehlikeye atılabilmelerini koymuştur. Bunu şu şekilde ifade eder: "Çünkü koruma coşkusu gösterme, korumak için atılıp haykırma ve arkadaşı uğruna canını bile vermektan çekinmeme, yakınlık bağında vardır ancak." (İbn Haldun, 1977, s. 359). Yani İbn-i Haldun beslenme ve barınmak için bir araya gelerek toplulukları oluşturan insanların bir arada kalmaya devam edebilmeleri için temel ihtiyaçlar olan korunma ve savunmanın devamlılığını sağlayacak asabiyet duygusunu bir tutkal olarak toplum içine yerleştirmiştir.

Diğer taraftan İbn-i Haldun beslenme ve barınma ihtiyaçları ile korunma ve savunma ihtiyaçları arasında zorunlu bir ilişki olduğunu varsayarak bu ikisini birbirine bağlar. Yani bu zorunluluk, ancak beslenme ve barınmaya dayalı bir korunma ve savunmanın var olabileceğini tespit eder. Ancak bu iki zorunlu ihtiyaç kategorileri, birbirlerine indirgenemeyen farklı kategorilerdir. Başka bir ifadeyle biyolojik ihtiyaçlar olan beslenme ve barınma, toplumsal yaşama iradesini ortaya koyarken; politik ve psikolojik ihtiyaçlar olan korunma ve savunma, toplumun devamlılığına ve korunmasına ilişkin yasanın iradesini ortaya koyar. Önemli ve ilginç olan husus, İbn-i Haldun'un öncelikle beslenme ve barınma üzerine kurulu bir yasadışı yaşam ile sonrasında yasayla kurulan bir toplumsal yaşam düşünmemiş olmasıdır. Yani o, insanın toplumsal-siyasal varlığında, yaşam ile yasaı, toplum ile siyaseti bütünleştirmiştir. Her ne kadar teorik düzeyli bir öncelik-sonralık ilişkisinden bahsedilse de, pratik olarak siyasetin dışında bir toplumsal hayattan bahsedilemeyeceğini düşünür. Bu bağlamda asabiyet, en nihayetinde siyaset ile toplum, yasama ile yaşama, düzen ile düzensizlik arasında ortak alan oluşturarak, bu alanın toplumsal ve siyasal yönlerini birbirine eklemleyen kavram olarak iş görür (Gökdağ, 2019, ss. 112-121).

Bir araya gelen insanlar arasındaki bir tür harç mahiyetinde olan asabiyet, insanların gerçek bir birlik oluşturmaları için içlerinden birinin ya da bir kısmının diğerleri üzerinde galiliğini gerektirir. İbn-i Haldun (2018, s. 216) bunu "İnsanlar için tesirli bir yasadışı (güçlü bir otorite) olmazsa beşerî hayat behemehâl bir anarşî halini alır, böyle bir hayat ise mümkün değildir." şeklinde ya da "...insanlar, insanlıklarının doğal gereği olarak, her toplulukta, kiminin kimine saldırısını, haksızlığını önleyebilecek bir düzenleyici ve yargılayıcı güçle gerek duyurlar" (1977, s. 329) şeklinde ifade eder. "Galilik" kavramı Türker'in (2016, s. 127) de belirttiği gibi İbn-i Haldun düşüncesinde toplum teorisinden siyaset teorisine geçişli sağlar ve asabiyei siyasi bir kavram haline getirir. Çünkü hem "liderlik", hem de "hâkimiyet" anlamlarını içeren riyaset ancak galilik ile gerçekleşebilir. İbn-i Haldun (2018, s. 339) bunu şu şekilde ifade etmiştir: "Riyaset (leadership) sadece (mücadele ve) galebe ile hâsıl olur. Galebe ise, ... sadece asabiyyette vücuda gelir. O halde bir kavim üzerinde riyaset sahibi olmak için, o kavim içindeki diğer asabiyyetleri tek tek alt eden galip bir asabiyyete dayanmak şarttır."

Ancak riyaset her ne kadar saldırı gücünün kontrolü, liderlik ve bir tür rehberlik olarak belirli hedefler doğrultusunda yönlendirme anlamlarını ve işlevlerini ihtiva etse de zor ve cebir ile

hükmetmeyi içermez. Yani reis “yaptırım gücü bulunmayan yönetici” anlamına gelir. Her ne kadar diğer asabiyetleri alt etmesi itibarıyla galipliği elinde bulundursa da reisin zorla yaptırım gücü yoktur. Ancak Blackwell Siyasal Düşünceler Ansiklopedisi’nin “İbn-i Haldun” başlığında (1986) da belirtildiği gibi reis sadece bununla yetinmez, daha fazlasını ister. Riyasete daha fazlası yani baskı ve zor kullanma gücü eklendiğinde ise mülk ortaya çıkar. İbn-i Haldun mülk kelimesini “savunma ihtiyacının tam olarak karşılanabilmesi için insanların birbirlerine karşı taşkınlığını engelleyen, insanlar üzerinde galiplik, erk ve yaptırım gücü sahibi bir merci” anlamında kullanmaktadır. Bu bağlamda mülk, toplumu dışarıdan gelen saldırılardan koruma, belirli bir hedef doğrultusunda yönlendirme, toplum içindeki fertlerin birbirlerine saldırmasını önleme ve kendi isteklerini zor kullanarak yaptırma özelliklerini ihtiva eder. Dolayısıyla asabiyetin gayesi mülktür. Rosenthal’in (1980) de belirttiği gibi mülkün varlığı, insanlar için doğal, özel ve zorunludur.

Egemen olmak, İbn-i Haldun’a göre mülkün zorunlu şartıdır. Ancak eğer ki üzerinde egemen olunmak istenen asabiyetle, hâkim olmak isteyen asabiyet arasında bir denklik varsa, ortada iki denk savaşı güç var demektir. Bu durumda biri daha güçlü hale gelene kadar, her biri kendi bölgesinde egemenliğini sürdürür. Ancak eğer ki bu iki asabiyetten biri, diğerini mağlup eder ve kendine bağlarsa, mağlup olan galip olanla kaynaşır ve galip olanın kuvveti artmış olur. Bu bağlamda görüldüğü üzere İbn-i Haldun’un mülk anlayışında güç ön plandadır. Dolayısıyla öngördüğü devlet de bir güç devletidir (power state). Orwin’in (2018, s. 48) de belirttiği gibi İbn-i Haldun, mülkün yani devletin oluşmasından önceki durumda, tehlike ve risklerden kaçınabilecek ve korunabilecek tek yolu, güçlü, hatta gerekirse despotik bir siyasal otorite olarak belirler.

Mülkün iki temel üzerine kurulduğunu belirten İbn-i Haldun, bunlardan ilkinin şevket (yaptırım gücü) ve asabiyet olarak belirler ki ordu bunun göstergesidir. Diğerisi ise bu şevketin devamlılığını sağlayacak, ordunun ihtiyaçlarını giderecek olan mal yani hazinedir (Arslan, 2009; Türker, 2016, s. 128). Diğer taraftan mülk yani devlet, İbn-i Haldun’un ilgisinin merkezini oluştursa da dünya düzeninin sorgulanamaz temeli olarak ele alınmaz. Devletin kurulması ve devamlılığı, İbn-i Haldun’un incelemesinin sorunsallarından biri olsa da devlet daha geniş bir siyasal süreç içerisinde görülür ve ele alınır. Yunanlarda olduğu gibi polis, politikanın başlangıcı ve sonu değildir. Siyaset göçebe topluluklardan imparatorluklara kadar her toplulukta değerlendirilir. Devlet bu siyasal sürecin önemli bir aşamasıdır. Ancak sadece bir aşamadır varılacak bir son değil. Bu bağlamda Cox ve Sinclair (Cox & Sinclair, 1996, s. 158) “Vestfalya sonrası dünya”nın algılanmasında bu doğrultuda ortak hususların bulunabileceğini vurgularlar. Cox (Mittelman, 1998) bunu özellikle İbn-i Haldun’un çevrim/döngü teorisi bağlamında ele alarak sadece devletle değil, onun kuruluşu yükselişi ve çöküşünü bir bütün olarak ele almasını bu iddiasının temeli olarak vurgular. Bu doğrultuda İbn-i Haldun’un devleti, sınırları genişleyen ve daralan siyasal süreçler bağlamında ele alınması da Cox’un bu iddiasını güçlendirir.

Uluslararası İlişkiler Yaklaşımı

Küreselleşme büyük vaatler iddiasında bulunsu da zorlukları beraberinde getirmekte, ekonomik aktivitede radikal geçişlere, siyasal alanda yeni eklemlenmelere ve kültürel kimlikte farklılıklara sebep olmaktadır. Bununla beraber Pasha’ya (1997, s. 56) göre Uluslararası İlişkiler teorisi için de yeni tehlikelere ve fırsatlara da işaret etmektedir. Varoluşsal dönüşümler yerleşik düşünce kalıplarından (Uluslararası İlişkiler kuramsallaştırmasında neo-realizm ve liberal kurumsalcılığın baskın ortodoksileri olarak adlandırılacak teoriler) farklı yollar bulunmasını gerektirmektedir. Gill (1997, s. 15) de bu bağlamda belirsizliklerin ve akıntıların, deneyimlenen, anlaşılan ve algılanan dünyadaki değişikliklerle ilişkisini kurarak, dünya düzeninin ontolojisindeki bir kaymaya işaret eder.

Dünya düzenindeki bu dönüşümle birlikte Uluslararası İlişkilerdeki egemen düşünceye karşı alternatif bir yaklaşım vaadi yatmaktadır. Bu vaadi gerçekleştirmek hem yenilenme hem de özgürleşme için yeni yollar belirlemek önemlidir. Tarihsel değişimi tam olarak anlamak ve üzerinde düşünmek için farklı uygarlıkların ve onların dünya düzeni nosyonlarının mevcut tezahürlerinde ve gerçekliklerinde idrak edilmesi gerekmektedir. Bu tür çeşitlilikler, tarihsel dönüşümün itici güçlerinin dışında kalan veya aşağılayıcı “tarih öncesi” statüsü atanan varlıklar olarak anlaşılmamalıdır. Farklı medeniyetlerin, örneğin İslam medeniyetinin karmaşıklık ve çelişkilerini takdir etmek, hayal gücümüzde hüküm süren kültürel prangalardan kurtulmaya yardımcı olabilir (Pasha, 1997, s. 56). Bu, uluslararası ilişkiler

konusunda daha evrensel bir tartışmaya doğru ilerlemeyi sağlayacaktır. Bu bağlamda İbn-i Haldun'un bugün bu disiplin içinde değerlendirilebilecek düşüncelerine yakından bakmak gerekmektedir.

Öncelikle mütefekkirin düşüncelerini bu disiplin içinde önemli kılan husus, umran biliminin bu disiplini de kapsayan "bütünsel" özelliğidir. Nitekim sadece geniş araştırma alanı ile umran bilimi değil, tarih bilimi yapısı itibarıyla da bu hususta önem taşımaktadır (Say, 2011, s. 501). Gilpin'e (1981) göre de İbn-i Haldun bir devletin dış politikasını etkileyen ekonomik yapı, siyasal kültür ve ulusal karakter gibi hususlarla birlikte Uluslararası ilişkiler disiplinindeki değerlendirmeleri etkilemiş bir düşünürdür.

İbn-i Haldun'un yaptığı gözlemler sosyolojinin ve modern devlet kuramlarının ele alınmasında temel oluşturmuştur. Bu bağlamda aslında "umran" ve "asabiyet" devlet bağlamı dışında düşünülemez ("İbn Khaldun", 1986). Gerek devlet kurulurken işaret ettiği asabiye dayalı galilik-riyaset-mülk süreciyle, gerekse diğer devletlerle ilişkiler içindeyken ve toprakları ile etki alanını genişletirken vurguladığı güç, İbn-i Haldun'un teorisinde önemli bir yeri kaplar. Bu bağlamda o şöyle söyler: "Egemenlik, zorla, yengiyle sağlanır. Yenilgiye, ancak, yakınlık bağı eğilimleri, hak arama noktasında birleştirmekle olur." (İbn Haldun, 1977, s. 366). İbn-i Haldun'un (1977, s. 370) peygamberlerin görevlerini yerine getirirken dahi güce dayandıklarını vurgulaması oldukça dikkat çekicidir: "Hükümdarın ve devletlerin durumları, genellikle güçlü biçimde yerleşmiştir. Güçlü bir hak arama girişimi olmadan, onları sarsmak ve yapılarını yıkmak olası değildir. Arkasında dayanak olarak kabilelerin ve boyların gücü bulunan bir hak arama girişimi gereklidir sarsmak ve yıkmak için. ...Peygamberlerin çağrıları da kabilelerin ve boylarının yardımlarıyla sonuca ulaştırılabilmektedir. Oysa peygamberler, Tanrıdan alıyorlardı güçlerini. Tanrı isteseydi "ol!" derdi ve her şey olur-biterdi. Ama öyle olmadı, her şey, süregiden yasalarına uygun olarak yürüdü. Tanrı hikmetlidir ve bilir." Bu bağlamda İbn-i Haldun'un realist teori içinde değerlendirilmesi oldukça makul görünmektedir. Battah'a (1988, s. 144) göre İbn-i Haldun realizmi, toplumda barışı ve düzeni korumak, bölünmeyi engellemek için, "üstün olanı aşağı olan lehine geçirmenin" meşru olduğunu düşünecek kadar ileriye götürür. Güç doğru olanı yapmasa bile, en azından düzeni ve barışı garanti eder.

Diğer taraftan Kalpakian (2008, s. 370) asabiyeğin, bugün postmodern yazarların uluslararası ilişkiler disiplininde "kimlik" olarak tanımladıkları kavramın erken bir formu olduğunu düşünür. İbn-i Haldun (2018, s. 337) asabiyeği, özellikle bedevi tipi toplumsal örgütlenmelerde grup üyelerinin yakınlaşmasını ve dış tehlikelere karşı koymalarını sağlayan duyguyu tanımlamak için kullanır. Her ne kadar temeline kan bağıny koysa da kaynağını sadece bununla sınırlandırmaz. Bu bağlamda asabiyeğin hilf ve velâ yoluyla da gerçekleşebileceğine dikkat çeker. Yani asabiye sadece nesep ile değil sebep ile de oluşabilir. Oluşan bu asabiyeğin en önemli özelliği Hassan'ın (2011, s. 194-195) da dikkat çektiği gibi kolektif olmasıdır. Nitekim bu kavramda var olan süreklilik ve değişkenlik ancak aksiyon ile devamlı hale gelir. Bu noktada asabiyeğin yalnızca koruma ve korunma ihtiyacı için değil başka toprakları fetih ve ele geçirme amaçları için de ne kadar önemli olduğu ortaya çıkar. Yani "kolektif bir aksiyon gücü" olan asabiye olmadan devlet kurmanın asgari koşulu ortaya çıkamaz (Hülagu, 1999, s. 71). İbn-i Haldun'un (2018, s. 358) Arap soyundan gelen bir kabilede yetişmeyen Arap-olmayan Müslümanlarda ve Müslüman yönetimi altında yaşayan gayri-Müslimler arasında eşit bir dayanışma duygusunun olmadığına işaret etmesi sebebiyle Ritter asabiyeğin, bugün postmodern yazarların uluslararası ilişkiler disiplininde kimlik olarak tanımladıkları kavrama tekabül ettiğine işaret eder. Her ne kadar gerçek ya da hayali olarak grup duygusunu kurmak için nesebi kullanan sadece Araplar olmasa da asabiye tam da bu noktada kimlik ile işaret edilen hususun erken formu olarak ele alınır. Kalpakian'ın (2008, s. 370) da belirttiği gibi post-modernistler kimliği sosyal ve politik gruplar yaratmak için içsel ve dışsal dinamikler üzerinden tanımlar. İbn-i Haldun hilf ve velâ yoluyla da asabiyeğin oluşabileceğini belirlemiş olması aynı nensilden gelmeyenler arasında da kimlik bağlarının oluşabileceğine işaret eder. Bu husus James Der Derian'ın (1997, s. 71) işaret ettiği gibi uluslararası ilişkilerde en büyük ilgiyi ve ağırlığı kapsayan diğerlerinin nasıl öldürüldüğü hususundaki kimliğin yerini gösterir.

İbn-i Haldun'un realist olduğunun kabul edilmesiyle birlikte, onun düşüncelerinde idealizme dair hiçbir şeyin bulunmadığını söylemek de doğru değildir. Nitekim Schmidt (1967) bu hususa dikkat çekerek İbn-i Haldun'un görüşlerinin idealist bir boyutu olduğunu vurgular. Eğer böyle bir boyut olmasaydı hiçbir ideale ya da daha yüksek bir ahlaki düzene bir atf ya da en küçük bir telmih dahi olmazdı. Oysa İbn-i Haldun gerek köleliğin insanın onurunu alçalttığını ifade eden görüşleri, gerekse

insanın dünyada Allah tarafından halife olarak yaratılmış olduğunu belirten ifadeleri bu durumu tersine çevirir. Yine İbn-i Haldun (1977, s. 367), sadece güçlü olanların değil, belirli bir amaç etrafında (örneğin dinsel bir amaç) bir olmuş, o doğrultuda hep birlikte hareket eden grubun/kabilenin karşısındakini yenilgiye uğratabileceğini de belirtmesi dikkat çekici bir husustur: “Dinsel boya, kabile halkındaki yarışmaları, kıskançlıkları giderir, yönelişleri hak doğrultusunda birleştirir. Dinsel boyaya girmiş olanların, yapacakları işlerde, girişimlerinde bilinçli olmalarını sağlar bu boya. Böyle bir niteliği almış olan kabile halkını, artık hiçbir şey durduramaz. Çünkü o halktaki bireylerin yönelişleri birdir, istekleri, amaçları birdir. Onlar, amaçları için ölebilirler. Bu nedenle, ele geçirmek istedikleri bir devletin halkı, dinle boyanmış olanlardan kat kat çok bile olsa, onlara karşı koyamaz.”

İbn-i Haldun’un ahlak görüşleri, teorik bir soyutlamadan ziyade tarihsel “gerçeklik”le ilişkili olarak toplum ve siyaset felsefesi içinde yer alır. Bu bağlamda siyasetin temelini adalet olması gerektiğini düşünen İbn-i Haldun’a göre devletin istikrarını, güvenliğini ve düzenini en fazla tehdit eden husus zulümdür. Kurumların yozlaşmaları, haksızlıklar, adil olmayan ve gereksiz vergiler, müsadeler devletin güç kaybetmesine sebep olur. Zulüm, umranın gerilemesine ve harap olmasına sebep olur. Yönetilenler arasında adaleti tesis etmek, yöneticilerin en temel ve önemli görevidir. Bu bağlamda İbn-i Haldun adaleti birkaç anlamda kullanır: bunlardan ilki, eşitlik (musavat) ikincisi denge (muvâzene) ve üçüncüsü ise hak ile hükmetmektir. Nitekim devletin istikrarı ve sürekliliği ile üstün ahlaki hasletler arasında doğrudan bir ilişki bulunur.

Bu bilgiler ışığında İbn-i Haldun’un düşüncesinde realizmin daha baskın olduğu bir idealizm ile realizmin birlikteliğini ifade etmek daha doğru olacaktır. Baali (1988) de İbn-i Haldun’un özgünlüğünün ikisinin birlikteliğinde olduğuna işaret ederek, İbn-i Haldun’un Machiavelli’nin aksine idealin önemini göz ardı etmezken, toplumsal ve siyasal teorilerin ne geçmişin ne de geleceğin ideallerine değil, güncelin, yaşanan durumun gerçekliğine dayandırmasında arar. Say’ın (2011, s. 511) da belirttiği gibi İbn-i Haldun “olması gereken”e “olan” gibi değer verir ancak bu ikisinin birbirine karıştırılmaması gerektiğini, kendi içlerinde değerlendirilmeleri gerektiğini vurgular. Bu bağlamda İbn-i Haldun’u “çetin”, “katı” bir realist olarak değerlendirmek doğru olmayacaktır. Bununla birlikte yukarıdaki bilgiler ışığında mütefekkirin düşüncelerinde, her birinden izler bulunmakla birlikte kendisine has, müstakil bir görüş etrafında değerlendirmenin daha doğru olacağı kanaatindeyiz.

Rusya’nın Ukrayna’ya yönelik saldırgan politikasının nedenlerini İbn-i Haldun’un kuramsal yaklaşımı açısından incelemeyen önce Rusya-Ukrayna Savaşı’na giden süreç boyunca Rusya’nın Ukrayna’ya karşı nasıl bir yaklaşım sergilediğine bakmak gerekmektedir.

Rusya-Ukrayna Savaşı’nın Arka planı

Rus ordusunun 24 Şubat 2022 tarihinde Ukrayna’ya yönelik başlattığı askeri operasyon, Rusya ve Ukrayna arasında doğrudan gelişen sıcak çatışmaların başlangıç noktası olarak değerlendirilebilir. Ancak, Rusya’nın Ukrayna’nın toprak bütünlüğünü bozacak nitelikte ortaya koyduğu saldırgan dış politikası somut olarak 2013 yılında Ukrayna’da yaşanan gelişmelerden sonra görülmüştür.

2013-2014 Yılları Ukrayna’daki Gelişmeler ve Rusya’nın Yaklaşımı

2013-2014 yıllarında Ukrayna’nın iç siyasetinde yaşanan gelişmeler, zamanla kontrolden çıkarak ülkenin siyasi ve toprak bütünlüğüne zarar veren, Rusya’nın da müdahil olduğu bir karışıklığa evrilmiştir.

2013 yılının Aralık ayında ülkenin Rus yanlısı Cumhurbaşkanı Viktor Yanukoviç’in Avrupa Birliği’yle yapılması ön görülen iş birliği anlaşmasını imzalamaktan vazgeçmesi ülke içindeki batı yanlıları tarafından tepkiyle karşılanmıştır. Özellikle daha önce 2003 yılında yine hükümete karşı gerçekleşen halk hareketlerinin sembol yerlerinden biri olan Kiev’in Bağımsızlık Meydanı’nda halkın toplanarak Yanukoviç’in bu kararını protesto etmesi gelişmelerin seyrini değiştiren önemli bir gelişme olmuştur (Ukrayna: 200 bin kişi hükümeti protesto etti, 2013). Halkın tepkisine ve muhalefetin baskısına daha fazla dayanamayan Yanukoviç, olayların yaşandığı sırada Kiev’den ayrılmak zorunda kalarak Rusya’ya kaçmıştır (Putin: Russia helped Yanukovych to flee Ukraine, 2014). Yanukoviç’in Rusya’ya sığınması ise Ukrayna’da yaşanan gelişmelerin etki alanını sınır dışına alacak şekilde genişletmiştir. Bununla birlikte, bu iç siyasi karışıklık durumu ülkenin farklı bölgelerinde de görülmeye başlamıştır. Bu süreçte ortaya konulan protestolarda özellikle Rus kökenli vatandaşların ağırlıklı olarak yaşadığı

Donbas gibi doğu bölgelerinde ve Kırım'da ayrılıkçı hareketlerin ön plana çıktığı görülecektir. Bu ayrılıkçı hareketlere katılan grupların bulundukları yerlerde merkezi otoritenin dışında siyasi oluşumlar içerisinde girmeleri Ukrayna'nın siyasi ve toprak bütünlüğünü doğrudan sarsan gelişmeler olarak değerlendirilebilir. Ülkenin doğusunda yer alan ve Rus kökenli vatandaşların yoğun olarak yaşadığı Donetsk ve Lugansk bölgelerinde Rus yanlısı ayrılıkçı gruplar sözde halk oylamaları ile 11 Mayıs 2014 tarihinde Donetsk Halk Cumhuriyeti ve Lugansk Halk Cumhuriyeti isminde iki ayrı sözde bağımsız bir siyasi yönetim oluşturmuşlardır (Yavuz, 2021). Ukrayna içinde özerk bir yönetime sahip olan Kırım'da ise ülke içinde yaşanan karışıklıktan istifade eden Rusya yanlısı silahlı güçler Kırım Özerk Cumhuriyeti Parlamentosu'nda kontrolü ele geçirmişlerdir. Daha sonra silahlı milis güçlerin baskısı altında yarımada "Kırım'ın Rusya'ya bağlanması" hakkında referandum düzenlenmiştir. Yapılan sözde referandum neticesinde Kırım'ın Rusya'ya bağlanma kararı çıkmıştır. Rusya da referandumu tanıyarak yaptığı yasal değişiklik ile Kırım'ın ilhakını gerçekleştirmiştir (Rusya'nın Kırım'ı yasa dışı ilhakının üzerinden 8 yıl geçti, 2022).

Rus yanlısı bu ayrılıkçı grupların Kiev Hükümeti'nin ülke genelindeki siyasi otoritesini bozacak şekilde eylemler gerçekleştirme konusunda bu kadar ileri gidebilmelerindeki en büyük nedenlerden biri Moskova'nın doğrudan ve dolaylı olarak Ukrayna içindeki gelişmelere müdahil olmasıdır. Rusya'nın bu süreçte Ukrayna'ya yönelik izlediği agresif politika askeri, ekonomik ve siyasi bağlamda incelenebilir.

Askeri bağlamda Rusya'nın yaklaşımını ele aldığımızda, her ne kadar Rusya ve Ukrayna arasında bu gelişmeler süresince ilişkiler gerilmiş olsa da Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik resmi bir askerî harekât başlattığı söylenemez. Bununla birlikte, Rusya, Kiev Yönetimi'ne karşı özellikle Donbas bölgesinde ve Kırım'da Rus varlığını artırmak amacıyla Ukrayna'da ortaya çıkan Rus yanlısı gruplara personel ve askeri teçhizat desteği sağlamıştır. Örneğin, Rus ordusu, Donbas bölgesinde gelişen ayrılıkçı silahlı yapıların özellikle 2014 yılının Temmuz ayından itibaren sınır bölgelerinden gerçekleştirdiği top ateşleri ve gönderdiği askeri teçhizat ile desteklemiştir (Robinson, 2016, ss. 7-8). Kırım bölgesinde ise Kırım'ın Rusya'ya ilhak sürecinde önemli rol oynayan ve "küçük yeşil askerler" olarak adlandırılan silahlı güçlerin de Rusya tarafından desteklendikleri Rusya tarafından kabul edilmiştir (Walker, 2015).

Rusya'nın bu süreçte Ukrayna'ya yönelik uyguladığı agresif politikanın ekonomik boyutu ise enerji ve ticaret alanlarında görülmektedir. Rusya'nın Ukrayna'ya karşı enerji kartını daha önce de kullandığı bilinmektedir. Ancak, Ukrayna'da Yanukoviç sonrası oluşturulan yeni hükümete karşı Moskova bu defa hem enerji bağlamında hem de ekonomik anlamda Ukrayna'yı baskılamaya çalışmıştır. Örneğin, bu süreçte Rusya, Ukrayna'ya yönelik uyguladığı gaz fiyatlarında büyük artışlar yapmış ve daha önce yapılan gaz fiyatlarındaki indirimleri de Ukrayna'nın borcuna dahil ettiğini açıklamıştır. Ayrıca, Moskova, Kiev'deki yeni hükümeti destekleyen Ukraynalı iş insanlarının Rusya'daki yaptıkları işleri durdurmaya yönelik çeşitli girişimlerde bulunmuştur (Wierzbowska-Miazga ve Arkadiusz, 2014).

Rusya'nın bu süreçte siyasi anlamda Ukrayna'ya yönelik uyguladığı agresif tutumunun ise üç boyutu olduğu görülmektedir. Bunlardan ilki Yanukoviç'in ülkeden çıkarılması sırasında Rusya'nın doğrudan sağladığı destektir. Ukrayna'da muhalif eylemlerin arttığı sırada Yanukoviç'in ülkeden kaçarak Rusya'ya sığınmasında Rus askeri istihbaratının ve özel kuvvetlerin yardım ettiği iddia edilmektedir (Mykhnenko, 2022). Nitekim Yanukoviç'in ülkeden çıkarılmasında Rusya'nın yardım ettiğini Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin de doğrulamıştır (Putin: Russia helped Yanukovych to flee Ukraine, 2014). Siyasi anlamda Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik diğer bir müdahalesi ise Moskova'nın Yanukoviç sonrası oluşturulan yeni Kiev yönetimine yönelik izlediği politikadır. Moskova, yeni oluşturulan Kiev Hükümeti'nin Yanukoviç'i iktidardan indirmeye yönelik anayasal dışı bir eylem ile yönetimi ele geçirdiğini düşünmektedir. Örneğin, Rusya Başbakanı Medvedev, Yanukoviç sonrası iktidarı ele geçiren yeni yönetimin meşruiyetinin sorgulanması gerektiğini belirtmiştir (Amos vd., 2014). Son olarak, Rusya'nın Ukrayna toprakları içerisinde Rus yanlısı ayrılıkçılar tarafından yeni oluşturulan yapıların siyasi varlığını destekler nitelikte bir politika izlemesi bu süreçte Ukrayna'ya zarar veren bir başka siyasi yaklaşım olarak değerlendirilebilir. Örneğin, Donbas bölgesinde çatışmaları sonlandırmak için bir araya gelen devletlerin oluşturduğu yapı olan Normandiya Formatı görüşmelerinden sonra açıklama yapan Putin, Kiev yönetiminin Donetsk ve Lugansk halk cumhuriyetlerinin temsilcileriyle doğrudan temas kurmamasını eleştirmiş ve mevcut siyasi konjonktür bağlamında taraflar arasında uzun vadeli ilişkilerin oluşturulması gerektiğini belirtmiştir (Normandy format talks, 2015).

Tüm bu gelişmeler süresince, Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik izlediği agresif politika çerçevesinde Ukrayna'nın toprak bütünlüğü üzerindeki siyasi egemenliği zarar görmüş, Kırım Rusya tarafından ilhak edilmiştir. 2022 yılında ise Rusya'nın Ukrayna'ya karşı doğrudan gerçekleştirdiği bir askeri müdahale söz konusu olacaktır.

2022 Yılı Rusya-Ukrayna Savaşı'nın Ortaya Çıkması

2014 yılında yaşanan olaylardan sonra özellikle Donbas bölgesinde Ukrayna birlikleri ve Rus yanlısı ayrılıkçılar arasındaki çatışmaların devam ettiği görülmüştür. Ukrayna seçimlerini 2019 yılında kazanan Vladimir Zelenski 2020 yılının Eylül ayında ulusal güvenlik strateji belgesini yayınlamıştır. Ukrayna'nın bağımsızlığını kazandığı zamandan beri 2007, 2012 ve 2015 yıllarında olmak üzere daha önce üç kez yayınlanan ve bu kez dördüncüsü yayınlanan bu strateji belgesine göre Rusya agresif bir aktör olarak tanımlanmıştır. Söz konusu belgede ayrıca Ukrayna'nın nihai ulusal güvenlik amacının Soğuk Savaş döneminde ABD liderliğinde şekillenen ve günümüzde etkin bir uluslararası savunma organizasyonu olan Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'ne (NATO) katılmak olduğu vurgulanmıştır (Getmanchuk, 2020).

Ukrayna kuvvetleri ile Rus ayrılıkçı milisler arasında silahlı mücadelenin sürdüğü ve Ukrayna'nın NATO ile yakınlaştığı bu gelişmelerin yanında iki tarafın bölgede askeri tatbikatlar düzenlemeleri ilişkileri daha da germiştir. Örneğin, 2021 yılının Nisan ayında Moskova Yönetimi, Karadeniz bölgesi Kırım'da Rus ordusuna ait 10 binden fazla askeri personel, 40 savaş gemisi ve 20 destek gemisinin katıldığı kapsamlı bir askeri tatbikat gerçekleştirmiştir (Kaçmaz, 2021). Bu tatbikatlarla birlikte Ukrayna sınırında Rus askeri varlığının artması da Kiev Yönetimi'ni tedirgin eden bir başka mesele olmuştur. Bu dönemde Rusya'nın Ukrayna sınırına asker yığmasına ilişkin konuşan Ukrayna Dışişleri Bakanı Dmitro Kuleba, Rus askeri birliklerinin ülkenin kuzeydoğusundan, doğusundan ve güney sınırlarından yaklaştıklarını belirterek Rus kuvvetlerinin yaklaşık bir hafta içerisinde 120.000'den fazla askeri personele ulaşacaklarını dile getirmiştir (Barigazzi, 2021).

Diplomatik düzeyde ise bölgenin dinamiğini etkileyen bir diğer gelişme de Rusya'nın 17 Aralık 2021 tarihinde yaptığı açıklamada güvenlik bağlamında istediği taleplerdir. Rus Hükümeti taraflar arasında bölgedeki ilişkilerin müzakere süreci içerisinde devam etmesi için öncelikle NATO'nun Ukrayna ve Doğu Avrupa'daki askeri faaliyetlerine son vermesi, Ukrayna'nın NATO üyeliği için Rusya'nın veto hakkının olması gibi bir dizi taleplerde bulunmuştur (Russia demands Ukraine, ex-Soviet nations be barred from NATO, 2021). Ancak Rusya'nın resmi olarak ileri sürdüğü bu talepler hem batı nezdinde hem de Ukrayna hükümeti bağlamında kabul görmemiş ve tepkiyle karşılanmıştır. Konuya ilişkin olarak konuşan Washington basın sözcüsü Jen Psaki, "tüm ülkelerin dış müdahaleden bağımsız olarak kendi geleceklerine ve dış politikalarına karar verme hakkına sahip olduklarını" vurgulamıştır (Tétrault-Farber & Balmforth, 2021). Rusya'nın açıklamasına yönelik NATO temsilcileri ise, Rusya'nın söz konusu askeri ittifakin daha da genişletilmesi konusunda söz sahibi olamayacağını belirtmiştir. Ukrayna dışişleri bakanlığı ise Kiev'in dış politikasını yürütme konusunda sadece kendisinin karar verebileceğini ve NATO ile ilişkilerde sadece Kiev ve NATO'nun belirleyici olabileceğini dile getirmiştir (Tétrault-Farber & Balmforth, 2021).

Bölgede askeri yoğunluğun arttığı, diplomatik ilişkilerin zayıfladığı bu süreçte 10 Şubat 2022 tarihinde Rusya, Belarus ile Ukrayna'yı çevreleyecek şekilde geniş çaplı bir askeri tatbikata girişmiştir. Bu tatbikat dahilinde Ukrayna sınırına konuşlandırılan Rus askeri yığınağı ile Rusya'nın bölgedeki savunma ve saldırı kabiliyetlerini güçlendirmesi taraflar arasında sıcak çatışmanın ortaya çıkma riskini de artırmıştır. Rusya'nın bölgeye yaptığı askeri sevkiyata ilişkin konuşan NATO Genel Sekreteri Jens Stoltenberg, Moskova'nın Soğuk Savaş'tan bu yana en kapsamlı konuşlandırmalardan biri olarak Belarus'a yaklaşık 30.000 askeri personel, Spetsnaz özel operasyon kuvvetleri, SU-35 savaş uçakları, nükleer başlık taşıyabilen Iskender füzeleri ve S-400 hava savunma sistemlerini yerleştirdiğini dile getirmiştir (Hodge vd., 2022).

Bununla birlikte, 21 Şubat 2022 tarihinde Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin yaptığı ulusa sesleniş konuşmasında Rusya'nın Ukrayna toprakları içerisinde gelişen yeni siyasi oluşumlar olarak Doneks ve Luhansk Cumhuriyetlerini tanıyacağını belirtmiş (Address by the President of the Russian Federation, 2022a). Bu konuşmadan 3 gün sonra yeniden ulusa seslenen Putin, Birleşmiş Milletler Sözleşmesi çerçevesinde Rusya'nın daha önce tanıdığı Donetsk Halk Cumhuriyeti ve Lugansk Halk Cumhuriyeti ile imzaladığı dostluk ve karşılıklı yardımlaşma anlaşmaları uyarınca, Ukrayna'ya yönelik "özel bir askeri operasyon" yapılacağını duyurmuştur (Address by the President of the Russian Federation, 2022b).

Böylece bu askeri operasyon ile Rusya, bölgedeki komşu ülkesi Ukrayna'ya doğrudan güç kullanımında bulunmuştur. Ukrayna'nın gerek askeri gerekse sivil halk nezdinde Rus ordusunun ilerleyişine karşı kuvvetli bir direnç göstermesi Rusya'nın başlattığı askeri operasyon devletler arası silahlı mücadeleye evrilmiştir.

Böylece, Moskova Yönetimi'nin Ukrayna'ya karşı izlediği agresif politika zamanla bölgesel düzeni ve istikrarı bozan devletler arası bir savaşa dönüşmüştür. Bir sonraki bölümde Rusya'nın Ukrayna'ya karşı uyguladığı bu agresif dış politikası İbn-i Haldun'un düşünsel perspektifi aracılığı ile incelenecektir.

İbn-i Haldun'un Kuramsal Yaklaşımı ile Rusya'nın Ukrayna Saldırganlığı

Rusya, Ukrayna'ya yönelik sürdürdüğü saldırgan politikasını süreç içerisinde sahip olduğu askeri saldırı kabiliyetleri ile birleştirerek sert bir biçimde uygulamaya geçmiştir. Rusya'nın bu agresif duruşunun altında yatan faktörleri İbn-i Haldun'un ileri sürdüğü önermeler ışığında ele aldığımızda güç olgusunun ve idealist yaklaşımların ön plana çıktığı görülmektedir.

Çalışmanın kuramsal kısmında belirtildiği gibi İbn-i Haldun'un düşünce felsefesinde devletlerin kuruluşlarında olduğu kadar devletler arası ilişkilerde de güç unsuru önemli bir yer tutmaktadır. İbn-i Haldun'a göre devletlerin varlıklarını sürdürmelerinde ve güvenliklerini sağlamaları konusunda güç önemli bir araçtır. Bu konuda İbn-i Haldun, İsrailoğullarını örnek vermektedir. İbn-i Haldun'a (1977, s. 379) göre farklı kabilelerin yaşadığı Şam bölgesinde İsrailoğulları hakimiyet oluştursa da kurdukları devletlerin yeterince güçlü olmamasına bağlı olarak bölgedeki yönetimlerini İranlılara, Yunanlılara ve Bizanslılara kaybetmişlerdir.

Bu bağlamda, Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik sürdürdüğü saldırgan politikaya baktığımızda "yakın çevre" olarak tanımladığı bölgede varlığını sürdürmek amacıyla gücünü korumaya çalıştığı söylenebilir. Sovyetler Birliği'nin yıkılmasından sonra eski Sovyet topraklarında nüfusunu kaybetmek istemeyen Rusya, özellikle yakın çevresinde yer alan ve Rusya Federasyonu dışında kalan Rus halkının çıkarlarını korumak amacıyla bölgedeki askeri varlığını sürdürmeyi amaçlamıştır (Litera, 1994, s. 45). Ayrıca, dönemin Moskova Yönetimi'ne göre Sovyet sonrası coğrafyada Rusya merkezli yeni bir oluşum olarak ortaya çıkan Bağımsız Devletler Topluluğu kuruluşundan daha merkezi bir yapıya doğru evrilecek geçici bir süreci temsil etmektedir ("Pax Russica", 1993, s. 5). Örneğin, Rusya Federasyonu Başkanlık Konseyi üyesi A. Migranyan, Sovyet sonrası yeni kurulan devletleri kastederek Ukrayna dahil birçok devletin yapay ve ulusal açıdan heterojen bir oluşum olduğunu ileri sürmüş ve bu yapıların etnik-bölgesel sınırlara göre parçalanması gerektiğini belirtmiştir (Litera, 1994, s. 45). Diğer taraftan, Moskova Yönetimi'nin bölgeye ilişkin bu yaklaşımını yok sayar nitelikte Batı'nın eski Sovyet ülkelerine yönelik siyasi, ekonomik ve askeri anlamda kapsayıcı bir tutum içerisine girdiği söylenebilir. Ukrayna özelinde de Sovyetler Birliği'nin parçalanması sonrası süreçte Batı dünyasının bu ülkede nüfus alanı oluşturmaya çabaladığı görülmektedir. Örneğin, 14 Haziran 1994'te Bakanlar Konseyi, Avrupa Birliği ile Ukrayna arasında demokratik değerleri, insan haklarını ve piyasa ekonomisi ilkelerinin önemini vurgulayan Ortaklık ve İş birliği Anlaşmasını kabul etmiştir (EU/Ukraine Partnership and Cooperation Agreement, 1994). Ayrıca, 2004-2005 yıllarında Ukrayna'da yaşanan "turuncu devrim" olaylarında ülkede demokrasinin ve demokratik unsurların güçlendirilmesi amacıyla bazı grupların Batı tarafından finanse edildiği bilinmektedir (Traynor, 2004). Bu dönemde, bu grupların etkisi ile Rus yanlısı Viktor Yanukoviç'in Batı yanlısı Viktor Yuşenko'ya karşı iktidarı alamaması Rusya'yı kaygılandıran önemli gelişmelerden biri olmuştur. Fransız tarihçi ve Sovyetolog Françoise Thom'a göre Rusya'nın Ukrayna politikasında önemli bir kırılma noktası olan bu olay aynı zamanda Rusya'nın 2022 yılında Ukrayna'ya saldırmasının da temel nedenlerinden biri olarak görülmektedir (Romeo, 2023).

Ancak bu konuda Moskova'yı endişelendiren asıl mesele Rusya açısından jeostratejik konumu son derece önemli olan Ukrayna'yı da kapsayacak şekilde NATO'nun bölgeye doğru yaptığı genişlemedir. Tehdit olarak tanımladığı bir oluşumun ortadan kalkmasına bağlı olarak 1990'lar boyunca NATO hem coğrafi hem de varoluşsal olarak kendisini yeniden tanımlamaya çalışan değişen bir ortam içerisinde bulmuştur. Bu dönemde Polonya, Çek Cumhuriyeti ve Macaristan liderliğindeki eski doğu bloku ülkelerin ittifaka katılma arzusu, NATO'nun genişlemesini NATO-Rusya ilişkileri açısından merkezi ve tartışmalı bir konu haline getirmiştir (Rice, 2016). İbn-i Haldun devletlerin egemenliklerini sürdürmeleri hususunda gücün yanında sınırların önemine de vurgu yapmaktadır. İbn-i Haldun'a göre sınırların güvenliği devletin devamlılığı için önem arz etmektedir. İbn-i Haldun (1977, ss. 373-377), her

ne kadar bir devleti ayakta tutan ana unsurun merkez olduğunu belirtse de devletlerin küçülmelerinin sınırlardan başladığını öne sürmektedir. Bu bağlamda denilebilir ki sistem içerisinde var olmaya çalışan bir devlet, sınırlarında gücünü dengeleyecek ya da aşacak bir oluşum istemez. Bu çerçevede, nükleer güce sahip bir askeri ittifak olan NATO'nun Rusya'ya yakın bölgelere konuşlanması ve bu bölgedeki ülkeleri de ittifak örgütüne dahil etmeye çalışması Moskova için hayati tehdit oluşturan bir eylem olarak görülebilir. Saldırgan realist teorinin kurucusu John J. Mearsheimer da benzer bir söylem içerisinde ABD ve Avrupalı müttefiklerinin Ukrayna'da yaşanan krizin oluşumunda payı olduklarını dile getirmektedir. Mearsheimer'a göre Ukrayna'da (2014'te yaşanan gelişmeleri kastederek) ortaya çıkan krizin ana nedeni NATO genişlemesi dahilinde Batı'nın Ukrayna'yı Rusya'nın yörüngesinden çıkarıp Batı'ya entegre etmeye yönelik çabalarıdır (Mearsheimer, 2014, ss. 77-78). Nitekim Kırım'ın 2014 yılında Rusya'ya ilhak sürecinde yaptığı bir konuşmada, Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin şu sözlerle NATO'nun bölgeye yönelik bu genişleme eyleminin Rusya için kabul edilemez olduğunu belirtmiştir:

Şunu da belirtmeliyim ki, Ukrayna'nın yakında NATO'ya katılacağına dair Kiev'den açıklamalar duyduk. Bu gelecekte Kırım ve Sivastopol için ne anlama gelirdi? Bu, NATO donanmasının Rusya'nın askeri ihtişamına sahip bu şehirde tam orada olacağı anlamına gelirdi ve bu, Rusya'nın güneyinin tamamı için yanıltıcı değil tamamen gerçek bir tehdit yarattı (Address by President of the Russian Federation, 2014).

2022 yılında Ukrayna Savaşı'nın başlamasından kısa bir süre sonra gerçekleştirilen ilk Zafer Günü kutlamalarında da konuşan Rusya Devlet Başkanı, bu konuda daha öncekilerine benzer nitelikte bir söylemle askeri unsurları ile bölgede aktif bir politika sürmeye çalışan NATO'nun Rusya sınırında Moskova'ya yönelik ciddi bir tehdit oluşturduğunu dile getirmiştir (Burdeau, 2022).

Diğer taraftan, çalışmada İbn-i Haldun'un uluslararası ilişkilere dair yaklaşımında "katı" bir realist bakış açısının yer almadığı da belirtilmiştir. Devletlerin gelişiminde ve izledikleri politikalarda güç faktörünün önemi kadar idealist unsurları da ön plana çıkartan İbn-i Haldun'un düşünce sisteminde devletlerin sadece bekalarını korumak için güç çerçevesinde hareket etmedikleri aynı zamanda kimliksel ve fikişsel belirli amaçlar doğrultusunda davranışlarını şekillendirdikleri kabul edilmektedir. Bu yaklaşım çerçevesinde Moskova Yönetimi'nin Ukrayna'ya izlediği saldırgan politikanın temelinde güç unsurunun etkisi kadar Rusya'nın Ukrayna ile olan tarihsel ve kimliksel bağlarının etkisinin de olduğu ileri sürülebilir.

Günümüz Ukrayna'nın başkenti Kiev'de yaklaşık bin iki yüz yıl önce kurulan Kiev Knezliği hem Rus hem de Ukraynalılar için tarihsel bir öneme sahiptir. Bu tarihsel ortaklık temelinde Rusya'nın Ukraynalıları Rus kimliği altında bir bütün olarak görmek istemeleri Rusya'nın Ukrayna yaklaşımını belirleyen parametrelerden biri olarak değerlendirilebilir. Bu anlayışın Putin'in 12 Temmuz 2021 tarihinde yayınlanan "Ruslarla Ukraynalıların Tarihî Birliği Hakkında" başlıklı makalesinde de dile getirildiği görülmektedir. "Rusların ve Ukraynalıların tek bir halk, tek bir bütün" olduğunu belirttiği makalesinde Putin (2021), bu birlikteliğin belirli "güçler" tarafından özellikle bozulduğunu vurgulamıştır. Böylece, Ukrayna'ya karşı Rusya'nın uyguladığı politikanın bütünüleyici bir yaklaşım içerisinde tarihsel ve kimliksel bir arka planının da olduğunu dile getirilmeye çalışılmıştır.

Devlet Başkanı Putin ve diğer Rus karar alıcıların Rusya-Ukrayna (ve Belarus) üzerinden kimliksel birlikteliğe yaptıkları vurgu, Moskova'nın neden Ukrayna'nın NATO üyeliğini engellemenin ötesinde sınırlarında geniş çaplı bir savaş riskine girmeye istekli olduğunu ve Ukrayna üzerinde siyasi, askeri ve ekonomik olarak hakimiyet kurmaya çalıştığını açıklamaktadır (Mankoff, 2022). Aynı şekilde 2022 yılında başlayan Rus Ukrayna savaşı ile ilgili olarak da Moskova yönetimi Ukrayna'da gerçekleştirilen askeri hareketin Ukrayna halkına yönelik bir eylem olmadığını özellikle belirtmektedir (Russia fighting not against Ukrainian people, but against Banderite monsters - Putin, 2023).

Sonuç

Sovyetler Birliği'nin çözülmesinden sonra bağımsız olarak uluslararası düzen içerisinde varlıklarını sürdüren devletler arasında yer alan Rusya ve Ukrayna'nın ilişkisi 2022 yılının Şubat ayından itibaren Rusya'nın Ukrayna'ya karşı izlediği agresif dış politikanın bir parçası olarak yaptığı askeri hareket ve işgal eylemi sonucu sıcak savaşa dönüşmüştür.

Bu çalışmada, Rusya'nın Ukrayna'ya karşı yürüttüğü saldırgan dış politikanın ana nedenleri İbn-i Haldun'un uluslararası ilişkiler perspektifinden analiz edilmiştir. Sadece İslam düşünce tarihinde değil Batı düşünce geleneğinin de önemli bir yere sahip olan İbn-i Haldun'un devlet ve devlet ilişkileri üzerine dahil birçok konuda ortaya koyduğu görüşler zamanının çok ötesinde çağdaş dünyamızdaki gelişmelere ışık tutar niteliktedir.

2013-2014 yıllarında Rus yanlısı hükümet lideri Viktor Yanukoviç'in AB ile yapılan ortaklık anlaşmasını askıya alması sonucu Ukrayna'da başlayan siyasi istikrarsızlık süreci Rusya'nın Kiev Yönetimi'ne dair izlediği politika ile daha da karmaşık bir duruma dönüşmüştür. Bu dönemde Ukrayna'nın kendi toprakları üzerinde ortaya çıkan birtakım oluşumlar ile siyasal egemenliği zarar görmüş ve Ukrayna içerisinde jeopolitik ve ekonomik anlamda stratejik öneme sahip yerlerden biri olan Kırım Rusya tarafından ilhak edilmiştir. Rusya'nın bu süreçte Ukrayna'ya yönelik izlediği saldırgan politika hız kesmeden devam etmiş ve 2022 yılının Şubat ayında Rus askeri kuvvetlerinin Ukrayna'ya doğrudan saldırısı söz konusu olmuştur.

Rusya'nın gerek Kiev Yönetimi'ni ve Ukrayna halkını gerekse de Ukrayna'yı destekleyen Batı Dünya'sını doğrudan ve dolaylı olarak karşısına alacak şekilde bir eylemde bulunmasının nedenlerinin sorgulanmadığı bu çalışmada İbn-i Haldun'un düşünsel anlayışı bizlere kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır. Çalışmalarının merkezine devleti konu alan İbn-i Haldun, mülk anlayışında, devletin gelişiminde ve devamlılığında güç faktörüne dikkat çekmektedir. İbn-i Haldun'a göre asabiyyetin gayesi olan mülkün korunmasında, düzenin ve huzurun devam ettirilmesinde "güç" önemli bir araçtır. Bununla birlikte, İbn-i Haldun düşünce felsefesinde güç ile birlikte fikişsel amaçlar da siyasal oluşumların devamlılığında önemli bir rol oynamaktadır. Çağdaş uluslararası ilişkiler teorileri içerisinde İbn-i Haldun'un düşünce sistemi "realizm" ve "idealizm" arasında bir yerde konumlandırmak mümkündür. Bu bağlamda, uluslararası sistem içerisinde bekasını sürdürmek ve güvenliğini korumak isteyen Rusya'nın, yakın çevresinde kendisine yönelik tehdit oluşmasını engellemek amacıyla Ukrayna'nın ekonomik, siyasi ve özellikle askeri anlamda Batı eksenine girmesini önlemeye çalışması Ukrayna'ya karşı uyguladığı agresif politikayı açıklayan sebeplerden biri olarak değerlendirilebilir. Diğer taraftan, Rus karar alıcılarının söylemlerinde sıklıkla dile getirilen Rusya ve Ukrayna arasındaki tarihsel ve kimliksel bağlar, Rusya'nın Ukrayna'ya karşı takındığı hükmedici yaklaşımı ortaya çıkartan bir başka faktör olarak düşünülebilir.

Kaynakça

Address by President of the Russian Federation. (2014, Mart 18). President of Russia. <http://en.kremlin.ru/events/president/news/20603> Erişim tarihi: 15.03.2024

Address by the President of the Russian Federation. (2022a, Şubat 21). President of Russia. <http://en.kremlin.ru/events/president/news/67828> Erişim tarihi: 15.03.2024

Address by the President of the Russian Federation. (2022b, Şubat 24). President of Russia. <http://en.kremlin.ru/events/president/news/67843> Erişim tarihi: 15.03.2024

ALLISON, R. (2014), "Russian "deniable" intervention in Ukraine: How and why Russia broke the rules", *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)*, 90:6, 1255-1297.

AMOS, H., WALKER, S., & SIDDIQUE, H. (2014, Şubat 24), "Ukraine's new government is not legitimate – Dmitry Medvedev", *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/world/2014/feb/24/ukraine-viktor-yanukovich-arrest-warrant> Erişim tarihi: 24.05.2024

ARIBOĞAN, D. Ü. (2007), *Uluslararası İlişkiler Düşüncesi: Tarihsel Gelişim*, İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları.

ARSLAN, A. (2009), *İbn Haldun*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

BAALI, F. (1988), *Society, State and Urbanism: Ibn Kaldun's Sociological Thoughts*, New York: State University of New York Press.

BARIGAZZI, J. (2021, Nisan 20), "Ukraine: 120,000 Russian troops soon stationed at border", *Politico*. <https://www.politico.eu/article/ukraine-russia-troops-border/> Erişim tarihi: 23.06.2024

BATTAH, A. M. (1988), "İbn Khaldun's Principles of Political Economy: Rudiments of a New Science", Doktora Tezi, The American University.

BURDEAU, C. (2022, Mayıs 9), "Putin blames NATO for pushing Russia into invasion", Courthouse News Service, <https://www.courthousenews.com/putin-blames-nato-for-pushing-russia-into-invasion/> Erişim tarihi: 24.05.2024

COX, R. W., & SINCLAIR, T. J. (1996), *Approaches to World Order*, Cambridge ; New York : Cambridge University Press.

DER DERIAN, J. (1997), *Post-theory: The eternal return of ethics in international relations*, CO: Westview Press.

DUNFORD, M. (2023), "Causes of the Crisis in Ukraine", *International Critical Thought*, 13:1, 89-125.

EU/Ukraine Partnership and Cooperation Agreement. (1994, Haziran 21), European Commission, <https://cordis.europa.eu/article/id/2672-euukraine-partnership-and-cooperation-agreement> Erişim tarihi: 24.05.2024

GETMANCHUK, A. (2020, Eylül 30), "Russia as aggressor, NATO as objective: Ukraine's new National Security Strategy", Atlantic Council, <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/russia-as-aggressor-nato-as-objective-ukraines-new-national-security-strategy/> Erişim tarihi: 22.05.2024

GILL, S. (1995), "Globalization, Market Civilization and Disciplinary Neoliberalizm", *Millenium*, 24, 399-423.

GILL, S. (1997), "Transformation and innovation in the study of world order", S. Gill ve J. H. Mittelman (Ed.), *Innovation and Transformation in International Studies* (s. 5-24), Cambridge: Cambridge University Press.

GILPIN, R. (1981), *War and Change in World Politics*, Cambridge: Cambridge University Press.

GÖÇMEN, D. (2022), "İbni Haldun, 'Mukaddime' ve Mitostan Logosa Geçiş", *Düşün-ü-yorum*, 103. <http://www.dusunuyorumdergisi.com/ibni-haldun-mukaddime-ve-mitostan-logosa-gecis/> Erişim tarihi: 27.05.2024

GÖKDAĞ, K. (2019), *İktidar Teleolojisi*, İstanbul: Klasik Yayınları.

GÖTZ, E. (2015), "It's geopolitics, stupid: Explaining Russia's Ukraine policy", *Global Affairs*, 1:1, 3-10.

GÖTZ, E., ve STAUN, J. (2022), "Why Russia attacked Ukraine: Strategic culture and radicalized narratives." *Contemporary Security Policy*, 43:3, 482-497.

HASSAN, Ü. (2011), *İbn Haldun Metodu ve Siyaset Teorisi* (5.), Ankara: Doğu Batı Yayınları.

HODGE, N., JOHN, T., & CHERNOVA, A. (2022, Şubat 10), "Russia and Belarus hold joint military exercises as diplomatic talks ramp back up", CNN, <https://www.cnn.com/2022/02/10/europe/ukraine-russia-news-thursday-military-exercises-intl/index.html> Erişim tarihi: 28.06.2024

HÜLAGU, O. (1999), *Farabî ve İbn Haldun'da Devlet Felsefesi*, İstanbul: Kırkambar Yayınları.

IBN KHALDUN. (1980), *Muqaddimah* (F. Rosenthal, Çev.), Princeton: Princeton University Press.

IBN KHALDUN. (1986), D. Miller, J. Coleman, W. Connolly, & A. Ryan (Ed.), *The Blackwell Encyclopaedia of Political Thought*, New York: Blackwell Publishers.

İBN HALDUN. (1977), *Mukaddime: C. I.* (T. Dursun, Çev.), Ankara: Onur Yayınları.

İBN HALDUN. (2018), *Mukaddime* (S. Uludağ, Çev.; 16. bs), İstanbul: Dergah Yayınları.

KAÇMAZ, S. (2021, Nisan 22), "Rusya'dan Kırım'da 10 bin askerli tatbikat", DHA | Demirören Haber Ajansı, <https://www.dha.com.tr/dunya/rusyadan-kirimda-10-bin-askerli-tatbikat-1822780> Erişim tarihi: 24.05.2024

KALPAKIAN, J. (2008), "İbn Khaldun's Influence on Current International Relations Theory", *The Journal of North African Studies*, 13:3, 363-376.

KETENCİ, A., ve NAS, Ç. (2021), A Constructivist Perspective: Russia's Politics on Ukraine and Annexation of Crimea (2014), *Bilge Strateji*, 12:22, 53-88.

- LASKI, H. J. (1966), *Devlet* (E. Özücü, Çev.), İstanbul: Köprü Yayınları.
- LITERA, B. (1994), "The Kozyrev Doctrine—A Russian Variation on the Monroe Doctrine", *Perspectives*, 4, 45-52.
- MANKOFF, J. (2022, Nisan 22), "Russia's War in Ukraine: Identity, History, and Conflict", Center for Strategic and International Studies, <https://www.csis.org/analysis/russias-war-ukraine-identity-history-and-conflict> Erişim tarihi: 20.07.2024
- MEARSHEIMER, J. J. (2014), "Why the Ukraine Crisis Is the West's Fault: The Liberal Delusions That Provoked Putin", *Foreign Affairs*, 93:5, 77-89.
- MEARSHEIMER, J. J. (2022), "The Causes and Consequences of the Ukraine Crisis", *The National Interest*, <https://nationalinterest.org/feature/causes-and-consequences-ukraine-crisis-203182> Erişim tarihi: 24.05.2024
- MITTELMAN, J. H. (1998), "Coxian Historicism as an Alternative Perspective in International Studies", *Alternatives: Global, Local, Political*, 23:1, 63-92.
- MYKHENKO, V. (2022, Mart 15), "Expert Comment: Putin's war - How did we get here?Ukraine 2014", University of Oxford, <https://www.ox.ac.uk/news/2022-03-15-expert-comment-putin-s-war-how-did-we-get-here-ukraine-2014> Erişim tarihi: 28.05.2024
- NECHEPURENKO, I. (2015, Şubat 8), "How the U.S. Struggles to Crack the Putin Code", The Moscow Times, <https://www.themoscowtimes.com/2015/02/08/how-the-us-struggles-to-crack-the-putin-code-a43675> Erişim tarihi: 21.05.2024
- Normandy format talks. (2015, Eylül 4). President of Russia. <http://en.kremlin.ru/events/president/news/47664> Erişim tarihi: 28.05.2024
- ORWIN, A. (2018), "Dawla and Leviathan: Ibn Khaldun and Hobbes in Defense of State Authority", *İbn Haldun Çalışmaları Dergisi*, 3:1, 47-64.
- PASHA, M. K. (1997), Ibn Khaldun and World Order. S. Gill ve J. H. Mittelmman (Ed.), *Innovation and Transformation in International Relations Theory* (s. 56-70). Cambridge: Cambridge University Press.
- Pax Russica: Russia's Monroe Doctrine. (1993), Whitehall Papers, 21:1, 1-26. <https://doi.org/10.1080/02681309309414510>
- Putin: Russia helped Yanukovych to flee Ukraine. (2014, Ekim 24), BBC News, <https://www.bbc.com/news/world-europe-29761799> Erişim tarihi: 24.05.2024
- PUTİN, V. (2021, Temmuz 12), Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in "Ruslarla Ukraynalıların Tarihi Birliği Hakkında" adlı makalesi, Rusya Federasyonu İstanbul Başkonsolosluğu, https://istanbul.mid.ru/tr/press-centre/news/rusya_devlet_ba_kan_vladimir_putin_in_ruslarla_ukraynal_lar_n_tarih_birli_i_hakk_nda_adl_makalesi/ Erişim tarihi: 04.06.2024
- RICE, M. J. (2016), NATO's New Order: The Alliance After the Cold War, Origins, https://origins.osu.edu/article/natos-new-order-alliance-after-cold-war?language_content_entity=en Erişim tarihi: 06.06.2024
- ROBINSON, P. (2016), "Russia's role in the war in Donbass, and the threat to European security", *European Politics and Society*, 17:4, 1-16.
- ROMEO, L. (2023, Şubat 26), "War in Ukraine 'stems from the Orange Revolution, a humiliating ordeal for Putin'", France 24, <https://www.france24.com/en/europe/20230226-war-in-ukraine-stems-from-the-orange-revolution-a-humiliating-ordeal-for-putin> Erişim tarihi: 06.05.2024
- Russia demands Ukraine, ex-Soviet nations be barred from NATO. (2021, Aralık 17), Al Jazeera, <https://www.aljazeera.com/news/2021/12/17/russia-demands-ukraine-ex-soviet-nations-barred-from-nato> Erişim tarihi: 24.06.2024
- Russia fighting not against Ukrainian people, but against Banderite monsters—Putin. (2023, Aralık 5), TASS, <https://tass.com/politics/1670207> Erişim tarihi: 24.08.2024

Rusya'nın Kırım'ı yasa dışı ilhakının üzerinden 8 yıl geçti, (2022, Mart 21), Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/rusyanin-kirimi-yasa-disi-ilhakinin-uzerinden-8-yil-gecti/2541117> Erişim tarihi: 24.05.2024

SAY, S. (2011), "İbn Haldûn'un "Uluslararası İlişkileri Etkileyen Unsurlar"a İlişkin Görüşlerinin Analiz ve Değerlendirilmesi", Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi.

SCHMIDT, N. (1967), *Ibn Khaldun: Historian, Sociologist and Philosopher*, New York: Ams Press.

TÉTRAULT-FARBER, G., ve BALMFORTH, T. (2021, Aralık 17), "Russia demands NATO roll back from East Europe and stay out of Ukraine", Reuters, <https://www.reuters.com/world/russia-unveils-security-guarantees-says-western-response-not-encouraging-2021-12-17/> Erişim tarihi: 24.06.2024

TRAYNOR, I. (2004, Kasım 26), "US campaign behind the turmoil in Kiev", The Guardian. <https://www.theguardian.com/world/2004/nov/26/ukraine.usa> Erişim tarihi: 24.05.2024

TÜRKER, Ö. (2016), "İbn Haldun Düşüncesinde Süreklilik ve Değişkenlik Bağlamında Mülkün Tabiatı", *İbn Haldun Çalışmaları Dergisi*, 1:1, 123-140.

Ukrayna: 200 bin kişi hükümeti protesto etti. (2013, Aralık 15), BBC News Türkçe. https://www.bbc.com/turkce/haberler/2013/12/131215_ukrayna_gosteri Erişim tarihi: 24.07.2024

WALKER, S. (2015, Aralık 17), "Putin admits Russian military presence in Ukraine for first time", The Guardian. <https://www.theguardian.com/world/2015/dec/17/vladimir-putin-admits-russian-military-presence-ukraine> Erişim tarihi: 27.04.2024

WIERZBOWSKA-MIAZGA, A., & ARKADIUSZ, S. (2014, Mart 26), "Russian economic pressure on Ukraine", OSW Centre for Eastern Studies, <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2014-03-26/russian-economic-pressure-ukraine> Erişim tarihi: 30.05.2024

YAVUZ, T. (2021, Nisan 9), "5 soruda Rusya-Ukrayna krizi", Anadolu Ajansı, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/5-soruda-rusya-ukrayna-krizi/2203164> Erişim tarihi: 24.05.2024

ZHANG, Y. (2022), "Analyze Russia's Foreign Relations with Three Main Theories of International Relations", *Journal of Education, Humanities and Social Sciences*, 1, 27-33.

Summary

The Russia-Ukraine War, which developed as a continuation of Russia's aggressive policy against Ukraine, is evaluated one of the most important developments that threatens both regional security and international order in the twenty first century. Russia, which is defined as the heir of the Soviet Union, one of the two superpowers of the Cold War, is trying to maintain its strategic superiority over the new political actors that emerged in the region. One of the actors that come in view as a new state in this process is Ukraine. Over time, an aggressive tendency has emerged in Russia's approach to establishing influence over Ukraine. In this study, the main reasons for this aggressive policy implemented by Russia towards Ukraine were examined through Ibn Khaldun's theoretical approach to international relations. In this context, case analysis, a qualitative research method in which the validity of the theory is tested by examining a case study, was used in the study. In order to collect data, the works that contain the views of the thinker - especially Muqaddimah - and the official discourses of the decision makers were used as primary sources, and reports, articles and opinions on the subject were also considered and handled as secondary sources.

The main problematic that initiates the work is the question of "What are the main factors that induce Russia to pursue an aggressive policy against Ukraine, including hard power elements?" There are a lot of studies in the literature (Allison, 2014; Dunford, 2023; Götz, 2015; Götz & Staun, 2022; Ketenci & Nas, 2021; Mearsheimer, 2022; Nechepurenko, 2015; Zhang, 2022) examining the reasons for Russia's aggressive policy towards Ukraine. In this study, different from others, the behaviour of Russia, which sees itself as a power that positions itself against the West, has been analyzed through the intellectual perspective of Ibn Khaldun, who presented a non-Western understanding of international relations. One of the reasons for choosing Ibn Khaldun's theoretical approach in the study is to contribute to the discipline by benefiting from the perspective of this thinker, who made

significant contributions to contemporary international relations theories with his views and thoughts but is considered to be neglected in international relations studies.

In the study, firstly, in order to create the theoretical framework, Ibn Khaldun's intellectual world and his approach to international relations were discussed. The understanding, which is put forward by Ibn Khaldun, prioritizes the state as the main field of investigation and also explanatory for the developments in today's international politics. And then, in the study Russia's policy towards Ukraine was examined in the light of developments in Ukraine. In this section, where the background of the Russia - Ukraine War is discussed, Russia's policy towards this country is evaluated primarily through the events that took place in 2013 – 2014, when Ukraine's territorial integrity was damaged. And then, the developments before the Russia – Ukraine War and Russia's attitude in this process were analyzed. In the next part of the study, the aggressive policy followed by Russia against Ukraine in this period was evaluated through Ibn Khaldun's intellectual perspective.

In the study, in which The Russia – Ukraine War is evaluated within the framework of Ibn Khaldun's theoretical approach, it is claimed that Russia's aggressive foreign policy towards Ukraine developed as a product of power politics and history and identity approach. Ibn Khaldun, who focuses on the state in his works, draws attention to the power factor in the understanding of mülk – state, the development and continuity of it. According to him, "power" is an important tool in protecting the state, which is the purpose of asabiyyah, and in maintaining order and peace. However, in Ibn Khaldun's philosophy of thought, intellectual goals as well as power play an important role in the continuity of political formations. It is possible to position Ibn Khaldun's thought system somewhere between "realism" and "idealism" within contemporary international relations theories. In this context, it can be evaluated as one of the reasons explaining the Russia's aggressive policy that Russia, which wants to maintain its survival within the system and protect its security, tries to prevent Ukraine from entering the Western axis in economic, political and especially military terms in order to prevent threats to itself in its immediate surroundings. On the other hand, the historical and identity ties between Russia and Ukraine, which are frequently mentioned in the discourses of Russian decision-makers, can be considered as another factor that reveals Russia's dominating approach towards Ukraine.